

2017-12-19

KUVAILEVAN METATIEDON ASiantuntijaryhmän kokous

Aika: 19.12.2017 klo 10.00-15.30

Paikka: Kansalliskirjasto, Fabianian kokoushuone, Yliopistonkatu 1

Läsnä: Anne Andersson (Åbo Akademis Bibliotek), Ville Huhtala (Helsingin yliopiston kirjasto), Ulla Ikäheimo (Kansalliskirjasto), Sirpa Janhonen (Varastokirjasto, puheenjohtaja), Mervi Kiviranta (Diakin kirjasto), Mirja Lampola (Aalto-yliopiston oppimiskeskus), Eeva-Riitta Peltonen (Kansalliskirjasto), Anne-Mari Salmela (Turun yliopiston kirjasto), Jaana Uurasjärvi (Eduskunnan kirjasto) ja Kiti Vilki-Eriksson (Kansalliskirjasto)

Poissa: Kukka-Maritta Taskinen (Savonia-amk)

- 1. Edellisen kokouksen pöytäkirja
- 2. Ilmoitusasiat
- 3. Finna-mappaustaulukko
- 4. Voyager ja Aleph
- 5. Yleistä formaatin sovellusohjeeseen
- 6. RDA:n suomennos
- 7. Kirjastojen kysymyksiä
 - 1) Kysymys: Korttien kuvailu
 - 2) Kysymys: Poimitujen tietueiden luettelointikieli
 - 3) Kysymys: Järjestetäänkö ensi vuonna RIMMF-työpajoja?
 - 4) Kysymys: Alephin konversio vs. BookWhere-konversio
 - 5) Kysymys: Pääkirjaukset suhteessa teosten painoksiin
- 8. Seuraava kokous

1. Edellisen kokouksen pöytäkirja

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin.

2. Ilmoitusasiat

Kansallisten kuvailutyöryhmien kaksivuotiskausi on päättymässä. Vuoden 2018 alusta KUMEA-ryhmä, Kuvailustandardiryhmä ja Sisällönkuvailutyöryhmä jatkavat toimintaansa osittain uudistuneissa kokoonpanoissa. Musiikkityöryhmät Luumu ja MusaMelinda lopettavat ja niiden tilalle tulee uusi musiikkiaineistojen kuvailuasioita käsittelevä työryhmä.

MARC 21 -formaatin päivitykset (Update 25) on julkaistu 18.12. Muutokset on linkitetty kunkin formaatin etusivulle www.loc.gov/marc/ Suomen- ja ruotsinkieliset käännökset päivittyvät alkuvuodesta.

Finnan [aineistotyyppityöpaja](#) pidettiin 8.12. Työpajassa käytiin läpi käyttäjänäkökulmasta monenlaisia hakukysymyksiä ja Finnan nykyisiä ja mahdollisia uusia tapoja vastata niihin. Haasteita ovat metadatan monimuotoisuus ja eri organisaatioiden ja käyttäjien erilaiset käsitykset aineistojen rajaamisesta. Aineistotyypeistä pidetään keväällä toinen työpaja ja myöhemmin koulutustilaisuus.

Ville Huhtala KUMEA-työryhmästä osallistui Hampurissa joulukuun alussa pidettyyn linkitettyä dataa käsittelevään [SWIB17](#) -kongressiin.

MARC 21 -sovellusohjeen suomennokseen on tullut viime aikoina paljon spammiesteitä ja sen vuoksi kommentointi on poistettu. Sovellusohjetta koskevat viestit pyydetään toimittamaan KUMEA-työryhmän postin kumea-posti[at]helsinki.fi.

FENNICA-tietokanta - Suomen kansallisbibliografia on nyt julkaistu avoimena datana CC0-lisenssillä, joka antaa mahdollisuuden sen vapaaseen hyödyntämiseen esimerkiksi sovelluksissa ja datan visualisoinneissa. Lue lisää täältä: <http://www.kansalliskirjasto.fi/fi/uutiset/suomen-kansallisbibliografia-julkaistu-avoimena-datana>.

Kansalliskirjaston ja kirjastojärjestelmien yhteisen [Katve-ryhmän](#) erityiskokous EU:n tietosuoja-asioista pidetään 17.1.2018.

Nimitieto- ja Paikkatietopalvelua koskeva seminaari tammikuussa 2018: Kansallisen Digitaalisen Kirjaston (KDK) tietoarkkitehtuuriryhmä järjestää KAM-sektoreiden yhteisiä nimitieto- ja paikkatietopalveluja koskevien selvitystensä esittelytilaisuuden tiistaina 30.1.2018 klo 9.00-12.00 Kansallismuseossa. Tilaisuuden tavoitteena on lisätä KAM-sektoreiden toimijoiden tietoisuutta KDK:n kokonaisarkkitehtuurin mukaisesta toimijoiden ja paikkojen kuvailutietojen yhteisen tuottamisen tavoitetilasta sekä siitä, miten tähän tavoitetilaan ollaan pyrkimässä ja mitä tämä tavoitetila tarkoittaa toimijoiden ja paikkojen kuvailutietojen tuottamisessa yksittäisen KAM-organisaation näkökulmasta. Tilaisuuden tarkempi ohjelma julkaistaan ja ilmoittautuminen avataan tammikuussa 2018.

Varastokirjaston yhdistäminen Kansalliskirjastoon –muistio valmistunut

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti elokuussa 2017 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia esitys hallituksen esitykseksi Varastokirjaston yhdistämisestä Kansalliskirjastoon. Työryhmän tehtävänä oli valmistella hallituksen esitys säädösmuutoksineen Varastokirjaston yhdistämisestä Kansalliskirjastoon siten, että yhdistyminen voi tapahtua 1.1.2019 alkaen.

Työryhmän laatiman hallituksen esityksen mukaan valtioneuvosto oikeutettaisiin luovuttamaan Varastokirjaston hallinnassa oleva toiminta ja omaisuus Kansalliskirjastolle, joka hallinnoisi kokoelmia yhtenä kokonaisuutena. Tästä kokonaisuudesta osa sijoittuisi arviolta vuodesta 2021 lähtien Mikkeliin ja toiminta Kuopiossa lakkaisi. Varastokirjaston henkilöstö siirtyisi Helsingin yliopiston palvelukseen 1.1.2019.

Yhdistäminen perustuu hallitusohjelman keskushallinnon uudistamisen kehittämisperiaatteisiin, joissa on todettu Varastokirjaston olevan liian pieni yksikkö toimiakseen itsenäisenä virastona. Esityksellä ratkaistaisiin Kansalliskirjaston ja nykyisen Varastokirjaston aineistojen tilajärjestelyt noin vuoteen 2030 saakka. Yhdistäminen mahdollistaisi toiminnallisuuksien ja palvelutoiminnan laadullisen yhteiskehittämisen. Työryhmä esittää myös, että kulttuuriaineistolakia arvioidaan digitaalisen toimintaympäristön kehitys huomioon ottaen ja että Kansalliskirjasto määrittelee yhdessä kirjastoverkon kanssa tarvittavan säilytyspolitiikan kansalliset linjaukset varastokirjastoaineiston osalta hyödyntäen työryhmässä syntyneitä tausta-aineistoa.

Muistio on julkaistu opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioiden ja selvitysten sarjassa, ja se on saatavilla opetusministeriön www.sivuilla osoitteessa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-537-2>. Muistioon voi jättää lausunnon. Lausunnot pyydetään toimittamaan viimeistään 15.1.2018 opetus- ja kulttuuriministeriön kirjaamon sähköpostiosoitteeseen kirjaamo@minedu.fi.

3. Finna-mappaustaulukko

KUMEA:n kesäkuun kokouksessa puhuttiin Finnan MARC 21 -mappaustaulukosta [2017-06-14#2017-06-14-4.Finna-MARC21mappaustaulukko](https://github.com/NatLibFi/NDL-VuFind2/blob/master/local/config/finna/searchspecs.yaml.sample) Asiaa selvennettiin vielä tässä kokouksessa. Mappaustaulukosta näkyy, mistä MARCin kentistä Finnan indeksi yksityiskohtaisesti muodostuu. Kenttiä voidaan tarvittaessa lisätä tai poistaa. Alaindeksit voidaan määritellä eri hakuihin tarpeen mukaan, eri Finna-näkymissä eri tavalla. Oletushaut näkyvät tästä taulukosta <https://github.com/NatLibFi/NDL-VuFind2/blob/master/local/config/finna/searchspecs.yaml.sample> (haut alkavat risuaitarivien jälkeen). Tämä taulukko ei sellaisenaan ole käytössä missään Finna-instanssissa, vaan jokainen kirjasto on voinut määritellä haut omien tarpeidensa mukaan. Finnan MARC-näytössä jokaisen tietueen MARC-kenttien jälkeen näkyy, miten kentät on määritelty indekseissä. Kuvailijoiden kannattaa keskustella oman kirjastonsa Finna-ylläpitäjien kanssa indeksien ja hakujen muodostumisesta.

4. Voyager ja Aleph

Alephin tekijäkenttien alavetovalikoista poistetaan osakentän 4 vaihtoehdot, koska osakenttä ei ole Suomessa käytössä.

Alephissa on käytössä uusi selainpohjainen työkalu Muuntaja, joka muuntaa tietueen aineistotyyppistä toiseen. Esimerkkikäyttönä voi olla e-julkaisun tietueen tuottaminen painetun version tietueesta, mutta kaikki aineistotyyppien vaihtoehdot ovat käytettävissä. Muuntaja löytyy osoitteesta <https://muuntaja.melinda.kansalliskirjasto.fi> ja sen käyttöohje Melinda-wikistä <https://www.kiwi.fi/display/melinda/Tietueiden+muunnokset+Muuntaja-ohjelmalla>. Muuntajasta löytyy lisätietoa myös [Talonmiehen tuokiosta](#) 30.11.

Alephin uusi versio julkaistaan 26.12. Kansalliskirjaston kirjastoverkkopalvelut testaavat versiota tammikuusta alkaen. Melinda-tietokanta on tarkoitus päivittää pääsiäisen aikaan.

5. Yleistä formaatin sovellusohjeeseen

Ohje [Toimijaniimiin liittyvät suhdeosakentät](#) on päivitetty.

6. RDA:n suomennos

Luku 7.15.1.3 Kuvasisällön merkitseminen

RDA toolkit http://access.rdatoolkit.org/rdachp7_rda7-1101.html

ohjeistaa tallentamaan seuraavia termejä:

kuvitettu

illuminointi
kaavio
kartta
kuvitus
lomake
muotokuva
näköispainos
otos
sukutaulu
suunnitelma
vaakuna
valokuva

Terminilista poikkeaa jonkin verran metatietosanaston termeistä. RDA-ohjeissa kuitenkin sanotaan, että muitakin sovittuja termejä voidaan käyttää. Metatietosanaston termit ovat voimassa; ne löytyvät myös Alephin kuvitusvalikoimasta (300\$b).

Jatketaan 'kuvitettu' käyttöä kuvailussa yleisterminä, tarkempia termejä käytetään tarvittaessa. KUMEA ilmoittaa kuvailusääntöpalveluun RDA-ohjeiden kääntäjille seuraavat muutokset listaukseen:

- kuvitus 'kuva', monikossa 'kuvia'
- näköispainos 'faksimilejäljennös', monikossa 'faksimilejäljennöksiä'

7. Kirjastojen kysymyksiä

1) Kysymys: Korttien kuvailu

Onko korteille yksi ainoa "tietueen tyyppi" vai riippuen millaisia kortteja? Meillä on Hyvän mielen kortit laitettu kuvaksi, koska ne ovat selkeästi kuvakortteja, joiden päälle on lisätty tekstiä. Mutta nyt minulla on Lit Chat -kortit, joissa pelkästään värikkäällä pohjakartongilla tekstiä. Kuvaksi tämä pakka ei väännä millään. Onko se sitten esine vai sekalainen aineisto? Kortti sanaa en tuosta valikosta löydä.

Vastaus: Nimiö **k** - Kuva Sisältää esimerkiksi kaaviot, kollaasit, tietokonegrafiikat, piirroksot, kopioiden alkuperäiskappaleet, **sana- tai kuvakortit**, maalaukset, valokuvanegatiivit, valokuvat, kuvat, valokuva-CD:t, postikortit, julisteet, tulosteet, opintomonisteet, tekniset piirustukset, valokuvajäljitelmät, ja kopiot tai jäljitelmät kaikista edellä mainituista. Korttien kuvailussa määritellään, onko kyseessä peli (nimiö mp. r = esine) vai kuvakortti (k = kuva)

2) Kysymys: Poimittujen tietueiden luettelointikieli

Marc21 RDA -sovellusohjeen johdannossa on teksti: "Poimittujen tietueiden luettelointikieltä ei tarvitse muuttaa.". Kuitenkin yksittäisten kenttien esim. 020 q kohdalla on maininta "Osakentän termit merkitään kuvailukielellä, kokonaisina sanoina." BookWhere poiminta/konversio tuottaa kuitenkin hyvin erilaista dataa. Tietueissa on merkintä 040 b mul. Mitä kenttiä pitäisi suomentaa vai voiko kaikki jättää suomentamatta vai tulisiko johdannon tekstiä täsmentää? Melindassa törmää monenlaisiin tietueisiin esim. 020 q ja 300 b -osakenttien kohdalla.

Vastaus:

BookWhere-konversio suomentaa lähinnä englannin kielestä useita osakenttiä ja termejä (roolit, 336-338, sidottu/nidottu, kuvitusmerkintöjä ym.), mutta ei pysty luomaan "täydellistä" käännöstä. Varsinkin huomautuskentät jäävät alkuperäiselle kielelle. Siksi 040b-osakentän kieleksi tulee konversiossa "mul". Jo s kuvailun kieleksi (040\$b) halutaan merkitä suomi, niin kaikki - huomautukset mukaan lukien - täytyy kääntää.

Käytännössä on suomennettava

- (auktorisoidut) hakumuodot ja roolit
- 336-338
- siivotaan ne osakentät, jossa on suomea ja jotain muuta kieltä sekaisin

Konversion muutos- ja lisäysehdotuksia voi lähettää suoraan Kansalliskirjastolle osoitteeseen marc-posti@helsinki.fi tai keskustella vaikka laajemmin voy-cat-listalla.

3) Kysymys: Järjestetäänkö ensi vuonna RIMMF-työpajoja?

Vastaus:

RIMMF-työpaja järjestetään todennäköisesti syksyllä 2018. Asiasta tiedotetaan kevään aikana.

4) Kysymys: Alephin konversio vs. BookWhere-konversio

Kiinnitin huomiota ilmeisesti Libriksestä poimittuun tietueeseen. Ylimääräisistä kentistä päätellen poimittu Alephin kautta. Sama tietue BookWheren kautta Libriksestä poimittuna ja Usemarcon-konversion läpikäyneenä on aika erilainen. Usemarcon-konversio karsii aika paljon sellaista, joita Alephin konversio ei poista. Esimerkiksi 040-kentässä voi olla useita ulkomaisten kirjastojen tunnuksia, ks. esim. tämä tietue: Melindan id [010867580](#).

Onko suositusta, miten Alephissa poimittuja tietueita muokataan?

Vastaus:

Alephissa ei ole sisäistä konversiota poimituille tietueille. Kuvailijan täytyy tehdä itse kaikki muutokset - käytännössä siis muokattava ainakin hakumuodot, roolitermit ja 336-338-kentät. 040-kentän tunnuksot eivät sinänsä haittaa tietueessa. Kannattaa käyttää Bookwhere-ohjelmaa eikä Alephin poimintaa.

5) Kysymys: Pääkirjaukset suhteessa teosten painoksiin

Meillä on käsissä kirja Ashworth's principles of criminal law, kirjoittaja Jeremy Horder, Melindan id [011549274](#). Kirjan nimiösivulla on painostieto Eight edition, ja kääntöpuolelta löytyvät painostiedot viidennestä seitsemänteen (2006-2013). Aikaisemmissa painoksissa kirjoittajana on ollut Andrew Ashwort (nimekkeenä Principles of criminal law), ja seitsemännessä painoksessa toinen kirjoittaja on Horder.

Kahdeksannen painoksen esipuheessa sanotaan näin: "This 8th edition is the first to be undertaken without the guiding hand of the original author, Andrew Ashworth, although he has continued to be a constant source of encouragement, advice and – where necessary – correction, for which I am very grateful. It follows that I alone take responsibility for text."

Kahdeksannessa painoksessa sisältö on kyllä uudistunut, mutta paljon tekstiä on myös säilynyt ennallaan. Jos vertaan vielä aiempaan, viidenteen painokseen joka minulla on käsillä, on ero sisällössä suurempi (ensimmäinen luku alkaa eri tavoin, lukujen otsikointi on eri...).

Käsitelläänkö päävastuullisuustietoja kuten painosten kohdalla on ohjeistettu, eli pääkirjaus Ashworthille ja Horderista tehdään lisäkirjaus? Jos pääkirjaus tehdään Ashworthista, lisätäänkö 240-kenttä sekä lisäkirjaus 700-kenttään? Vai annetaanko esipuheelle ja nimiösivulle painoarvoa jolloin Horderista pääkirjaus, kuten tietueessa on tällä hetkellä, kun se on poimittu ulkomaisesta tietokannasta ja meillä vasta odottamassa kuvailua?

Käsittäakseni alkuperäistä kirjoittajaa "kunnioitetaan" uusissa painoksissa liittämällä hänen nimensä osaksi teoksen nimeä, vaikka hän ei enää kirjoittajana toiminutkaan. Milloin voidaan todeta, että painos on jo niin paljon muuttunut, ettei alkuperäistä kirjoittajaa voida katsoa päävastuulliseksi?

Vastaus:

Tässä on kysymys jo uudesta teoksesta, sen verran sisältö, nimeke, vastuullisuudet ovat muuttuneet. Library of Congressin kuvailussa on tehty päävastuulliseksi tekijäksi Horder ja painosten välinen suhde on viety 775-kenttään. Suomalaisessa kuvailukäytännössä tällaisissa tapauksissa on käytetty myös kenttää 700/730. 240-kenttää ei tällaisissa tapauksissa käytetä.

LC-esimerkki:

- 1001# #a Horder, Jeremy, #e author.
- 24510 #a Ashworth's principles of criminal law / #c Jeremy Horder, Professor of Criminal Law, London School of Economics, and Political Science.
- 250 ## #a Eighth edition.
- 775 08 #i Revision of: |a Ashworth, Andrew |t Principles of criminal law |b Seventh edition |d Oxford, United Kingdom : Oxford University Press, [2013]

Toinen vaihtoehto voisi olla:

700 1# #i Uudistettu versio teoksesta: #a Ashworth, Andrew |t Principles of criminal law.

8. Seuraava kokous

31.1.2018 klo 10-15.45, Kansalliskirjasto, Fabianian auditorio